

Universiteit Utrecht

**De relatie tussen externaliserend
probleemgedrag en depressie:
rol van ouder-kind conflict en persoonlijkheid**

Masterscriptie Jeugdstudies

Elise Mertens, 3780856

Begeleider: Tom ter Bogt

Wordcount: 5994

Abstract

DOEL: het onderzoeken van de relatie tussen externaliserend probleemgedrag en depressie; en de mogelijk modererende rol van ouder-kind conflict en persoonlijkheid op die relatie.

METHODEN: de gebruikte data komt uit de CONflict And Management Of Relationships (CONAMORE) studie. De steekproef telt 933 adolescenten tussen de 16 en 18 jaar.

RESULTATEN: de resultaten laten zien dat delinquentie een significante voorspeller is voor depressie. Ouder-kind conflict en de persoonlijkheidskenmerken extraversie, vriendelijkheid en emotionele stabiliteit kunnen depressie ook significant voorspellen. Delinquente meisjes vertonen meer depressiviteit dan delinquente jongens. Leeftijd en klastype hebben verder geen invloed op de relatie tussen delinquentie en depressie. Conflict tussen adolescent en moeder heeft een significant effect op de relatie tussen delinquentie en depressie. Datzelfde geldt voor het persoonlijkheidskenmerk vriendelijkheid.

CONCLUSIE: Delinquente jongeren hebben meer kans om depressie te ontwikkelen dan niet-delinquente jongeren. Conflict tussen adolescent en moeder heeft een significante effect op die relatie. Dus hoe hoger het conflict tussen een delinquente jongere en moeder, hoe meer kans op het ontwikkelen van depressie. Dit geldt ook voor het persoonlijkheidskenmerk vriendelijk. Een onvriendelijke delinquente jongere heeft meer kans op het ontwikkelen van depressie dan een vriendelijke delinquente jongere.

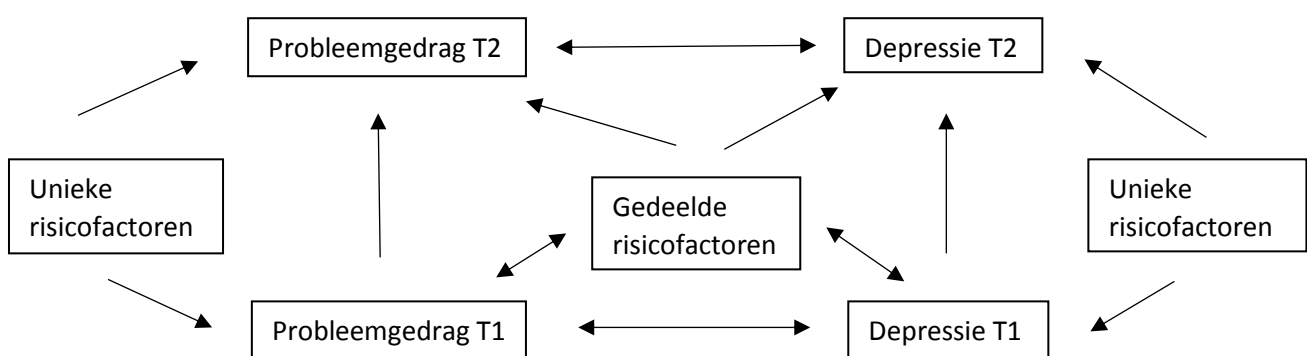
Inleiding

Een meerderheid van de jongeren vertoont probleemgedrag in de adolescentie (Eklund, Liljeberg & Klinteberg, 2011). Dit probleemgedrag kan op verschillende manieren tot uiting komen. Er wordt hierin een onderscheid gemaakt tussen externaliserend en internaliserend probleemgedrag. Externaliserend probleemgedrag gaat om ongewenst gedrag dat extern geuit wordt zodat andere mensen er ook last van ondervinden (Bongers, Koot, Van der Ende & Verhulst, 2003). Voorbeelden hiervan zijn delinquentie, pesten en agressie. Bij internaliserend probleemgedrag worden emoties en frustraties naar binnen gericht. Dit kan leiden tot innerlijke onrust. Voorbeelden hiervan zijn angst, depressie en sociale teruggetrokkenheid (Bongers et al., 2003). Een opvallend fenomeen is het samen voorkomen van externaliserend en internaliserend probleemgedrag (comorbiditeit). Op het eerste gezicht lijkt dit vreemd, omdat de karakteristieken die samengaan met deze twee vormen van probleemgedrag heel verschillend zijn. Uit onderzoek komt echter duidelijk naar voren dat deze comorbiditeit vaak voorkomt (Wolff & Ollendick, 2006). Er zijn verschillende risicofactoren die ten grondslag liggen aan probleemgedrag. Een van die factoren is ouder-

kind conflict (Marmorstein & Iacono, 2004). Ouders zijn belangrijk in de opvoeding van adolescenten en het is dan ook van belang om te onderzoeken welke invloed ouder-kind conflict heeft op het welzijn van een adolescent. In dit artikel zal daarom de focus liggen op de relatie tussen externaliserend probleemgedrag en internaliserend probleemgedrag, specifiek depressie. Er zal onderzocht worden wat de rol van ouder-kind conflict en persoonlijkheid is op deze relatie.

Comorbiditeit externaliserend en internaliserend probleemgedrag

Fergusson, Lynskey en Horwood (1996) proberen verklaringen te geven voor de comorbiditeit van externaliserend en internaliserend probleemgedrag. Een verklaring is dat er gezamenlijke risicofactoren kunnen zijn voor beide gedragingen. Het is echter ook mogelijk dat er causale verbanden zijn tussen de twee. Er zijn drie mogelijke causale verbanden: 1) externaliserend probleemgedrag is direct gevolg van internaliserend probleemgedrag, 2) internaliserend probleemgedrag is direct gevolg van externaliserend probleemgedrag, 3) internaliserend probleemgedrag en externaliserend probleemgedrag zijn wederkerig verbonden. Dit laatste betekent dat de aanwezigheid van externaliserend probleemgedrag het risico op internaliserend probleemgedrag vergroot en dat deze invloed ook andersom mogelijk is. Wolff en Ollendick (2006) komen in een review tot dezelfde conclusies. Ze maken een onderscheid tussen unieke en gedeelde risicofactoren voor deze gedragingen. Ze hebben dan ook een model gemaakt dat duidelijk weergeeft wat de relaties zijn tussen externe gedragsproblemen en depressie (Figuur 1).

Figuur 1. Model voor ontwikkeling van comorbiditeit tussen probleemgedrag (extern) en depressie (volgens Wolff & Ollendick, 2006).

Door de jaren heen is er veel onderzoek geweest naar de precieze richting van de relatie tussen externaliserend probleemgedrag en depressie. Zo vonden Beyers en Loeber

(2003) al dat er twee paden mogelijk zijn. Ze vonden voor beide paden ook bewijs; namelijk hoe hoger de score op delinquentie, hoe meer risico er is op depressie; maar ook hoe hoger de score op depressie, hoe meer risico er is voor delinquentie. Wiesner en Kim (2006) vinden in die wederzijdse relatie ook een verschil tussen jongens en meisjes. Bij de meisjes is er een hogere comorbiditeit. Dit betekent dat meer meisjes die hoog scoren op delinquentie ook hoog scoren op depressie. Er werd voorspeld dat de helft van de meisjes die hoog scoren op delinquentie ook hoog scoren op depressie, en andersom. Dit bleek te kloppen met de resultaten. Bij de jongens ligt dit anders. Voor 34% van de jongens die hoog scoren op delinquentie werd voorspeld dat ze ook hoog zouden scoren op depressie. Andersom werd dit maar voorspeld voor 18% van de jongens. Hieruit volgt de conclusie dat bij jongens depressie beter voorspeld wordt door delinquentie dan andersom. Vaske en Gehring (2010) vinden in hun onderzoek echter dat delinquentie juist beter voorspeld wordt door depressie. De verklaring die ze hiervoor geven is dat depressie bij jongens vaker zou leiden tot sociale afwijzing door leeftijdsgenoten, waardoor het risico op delinquentie voor deze jongens vergroot wordt.

De genoemde tegenstrijdigheden blijven ook in meer recente studies voorkomen. Zo werd in 2011 een onderzoek uitgevoerd door Kofler, McCart, Zajac, Ruggiero, Saunders en Kilpatrick. De eerste conclusie die ze trekken is dat depressie delinquentie net zo goed voorspelt als delinquentie depressie. In het artikel hebben ze het ook over de twee modellen die achter deze relaties zitten. Het eerste model is het 'acting out' model. Dit geeft een verklaring voor depressie als voorspeller van delinquentie. Volgens dit model kunnen depressieve symptomen tot uiting komen in agressie en het breken van regels thuis en op school. Deze gedragingen kunnen bijdragen aan conflicten met ouders en vrienden, en uiteindelijk leiden tot serieuze delinquentie. Het tweede model is het 'failure' model. Dit model geeft juist een verklaring voor delinquentie als voorspeller van depressie. Volgens dit model leidt vroege delinquentie tot negatieve interpersoonlijke uitkomsten die support van ouders en vrienden verkleint. Dit zal uiteindelijk leiden tot een groter risico op depressie. Vervolgens zullen deze depressieve symptomen alleen maar aanzetten tot meer delinquent gedrag. Er is bewijs gevonden voor beide modellen, maar bij een vergelijking van de modellen zeggen Kofler et al., (2011) dat er meer support is voor het 'acting out' model. In strijd met deze conclusie is een onderzoek van Reinke, Eddy, Dishion en Reid (2012). Zij zeggen namelijk dat in 72% van de onderzochte gevallen externaliserend probleemgedrag als eerste voorkomt en dat daarna pas depressie ontwikkeld wordt. Er is wel een heterotypische ontwikkeling te zien. Dit houdt in dat stijgende niveaus van externaliserend probleemgedrag

leiden tot stijgende niveaus van depressie. Die stijgende niveaus van depressie leiden op den duur weer tot stijgende niveaus van externaliserend probleemgedrag. Op basis van bovenstaande onderzoeken is duidelijk dat het probleem van structuur van de comorbiditeit tussen externaliserend probleemgedrag en depressie nog steeds een onderwerp van discussie is.

Ouder-kind conflict

Zoals in het model van Wolff en Ollendick (2006) naar voren komt, zijn er unieke en gedeelde risicofactoren voor beide stoornissen. Een risicofactor die in veel onderzoek naar voren komt is ouder-kind conflict. Dit is een belangrijke factor die veel invloed heeft op de ontwikkeling van adolescenten. Het is daarom ook van belang om deze factor en de risico's goed te onderzoeken. Al in 1986 is er een onderzoek gedaan naar de relatie tussen ouders en depressie bij hun kinderen (Burbach & Borduin, 1986). Voor die tijd is er bijna geen onderzoek gedaan naar depressie bij kinderen, omdat sommige onderzoekers niet geloofden dat kinderen depressief zouden kunnen zijn. Anderen geloofden juist dat depressie een normaal fenomeen was dat bij ontwikkeling hoorde (Lefkowitz & Burton, 1978). In het onderzoek van Burbach en Borduin (1986) komt naar voren dat depressieve kinderen vaak ouders hebben die afstandelijk, boos, afstraffend en kleinerend zijn. Deze resultaten waren de start van meer onderzoek naar ouder-kind conflict en depressie bij kinderen en adolescenten. Sheeber, Hops, Alpert, Davis en Andrews (1997) vonden dat familiale relaties een grote rol spelen bij het ontstaan van depressie. In families waar veel conflict voorkomt en waar ouders minder steun geven aan hun kinderen, wordt de kans op depressie bij adolescenten veel hoger dan in families waar geen of weinig conflict is. Deze zelfde conclusie werd in 2005 nog eens getrokken door Sander en McCarty (2005). Uit hun onderzoek bleek ook dat alleen al de beleving van adolescenten van lage ouderlijke steun een oorzaak kan zijn voor depressie. Conflict in de familie kan dan ook depressie goed voorspellen. Al deze onderzoeken concluderen dat het gedrag van adolescenten beïnvloed wordt door het familiale systeem waarin ze zich bevinden. De relatie tussen conflict in de familie en depressie geldt hierbij ook andersom. Het blijkt dat interacties in gezinnen met depressieve adolescenten vaak negatief zijn (Hughes & Gullone, 2008). Communicatie in deze gezinnen is negatief en vijandig. Hierdoor kunnen adolescenten ook slecht gehecht zijn aan ouders en dat kan weer oorzaak zijn van depressie.

Windle (1992) kwam tot de conclusie dat een laag niveau van support van ouders niet alleen een significante invloed heeft op depressie, maar ook op delinquentie van adolescenten.

Een onderzoek uit 1996 van Pike, McGuire, Hetherington, Reiss en Plomin (1996) wijst uit dat negatief gedrag van ouders naar hun kinderen een significant verband heeft met depressie en delinquentie bij adolescenten. Onder negatief gedrag horen gedragingen die te maken hebben met conflicten, agressie en weinig aandacht voor het kind. Vooral negatief gedrag van de moeder leidt tot depressie. Het risico op depressie en delinquentie wordt nog groter als een adolescent veel meer negativiteit van zijn/haar ouders ervaart dan een broer of zus. In datzelfde jaar verscheen een onderzoek (Ge, Best, Conger & Simons, 1996) waarin adolescenten op 16-jarige leeftijd gedragsproblemen en depressieve symptomen vertoonden wanneer ze door ouders in eerdere jaren werden opgevoed met een laag niveau van warmte en discipline en een hoog niveau van vijandigheid. Ouders van adolescenten met alleen gedragsproblemen waren nog minder warm en gedisciplineerd, en vijandiger dan ouders van adolescenten met alleen depressieve symptomen. Gebrek aan warmte bij ouders voorspelt depressie bij meisjes beter dan bij jongens (Hipwell, Keenan, Kasza, Loeber, Stouthamer-Loeber en Bean, 2008). Het blijkt dus dat hoe hoger ouder-kind conflict binnen een gezin is, hoe meer kans de adolescent heeft op depressie en delinquentie. Volgens Marmorstein en Iacono (2004) is deze relatie ook weer wederkerig. Dit betekent dat in een gezin waar adolescenten depressief zijn en externaliserend probleemgedrag vertonen, ook meer conflicten tussen de ouders en het kind voorkomen.

Bradford, Vaughn en Barber (2008) onderzochten de relatie tussen ouder-kind conflict en delinquentie en depressie bij adolescenten. In het onderzoek komt duidelijk naar voren dat in gezinnen met veel ouder-kind conflict de adolescenten meer kans hebben op delinquentie en depressie. Een verklaring die ze hiervoor geven is de start van de puberteit. In de adolescentie blijkt namelijk de mate van ouder-kind conflict te groeien. Tegelijkertijd neemt de tijd die ouders met hun kinderen doorbrengen af, waardoor de emotionele band tussen ouders en kind verzwakt. De adolescentie brengt veel ontwikkelingsveranderingen met zich mee die vaak leiden tot meningsverschillen en verschillen in verwachtingen die ouders en kinderen hebben. Dit lijkt ook op de 'general strain theory' die als verklaring wordt aangehaald in een eerder onderzoek (Sigfusdottir, Farkas & Silver, 2004). Volgens deze theorie komen adolescenten onder druk te staan, bijvoorbeeld door de meningsverschillen met ouders. Deze druk kan zorgen voor stress bij de adolescenten waardoor boosheid kan ontstaan en hierdoor kunnen adolescenten depressief worden en probleemgedrag vertonen. Ouder-kind conflict blijkt dus een risicofactor te zijn voor zowel delinquentie als depressie. Het is hierdoor goed mogelijk dat de directe relatie tussen delinquentie en depressie versterkt wordt door ouder-kind conflict.

Persoonlijkheid

Uit een onderzoek van Heaven, Newbury en Mak (2004) blijkt ook weer dat negatieve ervaringen tussen ouders en adolescenten leiden tot een hogere mate van depressie en delinquentie. In dit onderzoek nemen ze ook persoonlijkheidskenmerken mee, omdat deze ook een rol kunnen spelen bij het ontstaan van depressie en delinquent gedrag. Het blijkt dat adolescenten die hoog scoren op neuroticisme en introversie ook hoog scoren op depressie. Adolescenten die hoog scoren op psychoticisme hebben juist een grotere kans op delinquentie. Akse, Hale, Engels, Raaijmaker en Meeus (2007) hebben onderzoek gedaan naar de persoonlijkheden waar comorbiditeit van depressie en delinquentie voorkomt. Persoonlijkheid blijkt een belangrijke moderator te zijn tussen delinquentie en depressie. Ze delen persoonlijkheid op in 3 typen: resilients (hoge mate van 'ego-resilience' en medium ego-control), overcontrollers (lage mate 'ego-resilience' en hoge mate van ego-control) en undercontrollers (lage mate 'ego-resilience' en lage mate van ego-control). Ze komen tot de conclusie dat comorbiditeit voorkomt bij alle drie de persoonlijkheidstypen, maar dat de mate van comorbiditeit het hoogst is bij de 'resilients'. De undercontrollers scoren het hoogst op delinquent gedrag. Deze resultaten congrueren met het feit dat externaliserende en internaliserende problemen in dezelfde persoon voor kunnen komen. Dit is natuurlijk een interessant gegeven om mee te nemen, omdat persoonlijkheid een onderliggende factor kan zijn van beide problemen.

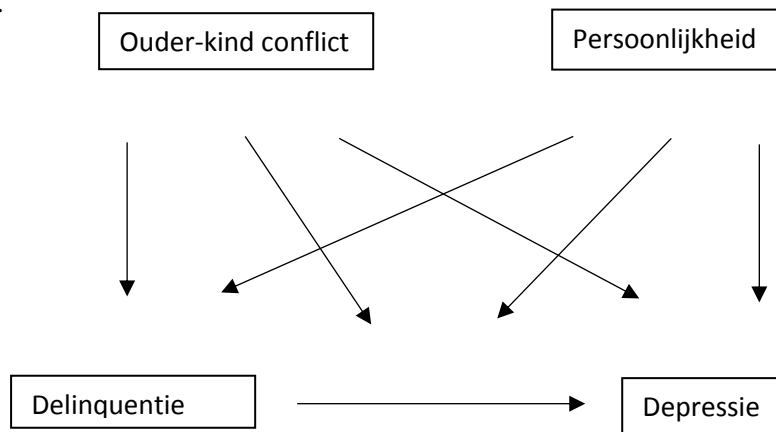
Een later onderzoek heeft gekeken naar de invloed van persoonlijkheidskenmerken op probleemgedrag, maar ook naar de invloed van probleemgedrag op persoonlijkheidskenmerken (Klimstra, Akse, Hale, Raaijmakers & Meeus, 2010). Lage niveaus van extraversie en emotionele stabiliteit (neuroticisme) kunnen depressie goed voorspellen. Ook zorgvuldigheid is een goede voorspeller voor depressie. Externaliserend probleemgedrag wordt voorspeld door lage niveaus van vriendelijkheid en zorgvuldigheid. Een lage score op internaliserend probleemgedrag kan extraversie, vriendelijkheid, zorgvuldigheid en emotionele stabiliteit voorspellen. Externaliserend probleemgedrag is een negatieve voorspeller voor vriendelijkheid en emotionele stabiliteit. Deze bevindingen zijn erg interessant, omdat ze een verklaring kunnen geven voor de comorbiditeit van externaliserend en internaliserend probleemgedrag.

Het huidige onderzoek

Uit alle bovengenoemde onderzoeken blijkt dus dat er een wederkerige relatie bestaat tussen delinquentie en depressie. Toch zal in het huidige onderzoek alleen gekeken worden

naar delinquentie als voorspeller voor depressie en niet naar depressie als voorspeller voor delinquentie. Dit heeft te maken met persoonlijke interesse en het gekozen doel van dit onderzoek. Uit eerder genoemde onderzoeken komt verder duidelijk naar voren dat ouder-kind conflict een rol kan spelen in de relatie tussen delinquentie en depressie, maar die rol wordt in dit onderzoek verder uitgediept door te onderzoeken of deze factor een moderator is. Ook zal er gekeken worden of persoonlijkheid een moderator is in de relatie tussen delinquentie en depressie. In dit artikel zal er onderzoek gedaan worden naar deze relaties volgens onderstaand model

(Figuur 2).

Figuur 2: model onderzoek naar relatie delinquentie en depressie met ouder-kind conflict en persoonlijkheid als moderators

Bovenstaand model neemt zowel ouder-kind conflict als persoonlijkheid mee als moderator. Door deze variabelen mee te nemen is dit model vollediger dan andere modellen die eerder onderzocht zijn. Dit onderzoek is dan ook vernieuwend en zal veel kunnen toevoegen aan het bestaande veld. Bij dit model zullen ook de controlevariabelen gender, leeftijd en opleidingsniveau meegenomen worden. Uit het onderzoek van Bongers et al. (2003) komt naar voren dat oudere adolescenten hoger scoren op delinquentie dan jongere adolescenten. Ditzelfde geldt ook voor de score op depressie. Fergusson et al. (1996) hebben ook gevonden dat adolescenten met een lagere intelligentie hoger scoren op delinquentie en depressie. In dit onderzoek zal gekeken worden naar het klastype van de adolescent.

Op basis van bovenstaande resultaten zijn er een aantal hypothesen opgesteld die onderzocht zullen worden aan de hand van een grote dataset. De hypothesen zijn de volgende:

- 1: een hoge score op externaliserend probleemgedrag voorspelt een hoge score op depressie
- 2: externaliserend probleemgedrag is bij meisjes een grotere voorspeller voor depressie dan

bij jongens

3: een hoge score op ouder-kind conflict leidt tot een hoge score op depressie

4: sommige persoonlijkheidskenmerken vergroten de kans op depressie

5: een hoge score op ouder-kind conflict vergroot de kans op depressie bij jongeren met externaliserend probleemgedrag

6: persoonlijkheidskenmerken hebben een effect op de relatie tussen externaliserend probleemgedrag en depressie

7: oudere adolescenten scoren hoger op externaliserend probleemgedrag en depressie dan jongere adolescenten

8: adolescenten met een laag opleidingsniveau scoren hoger op externaliserend probleemgedrag en depressie dan adolescenten met een hoog opleidingsniveau

Methoden

Dataverzameling

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de data van de CONAMORE studie (CONflict And Management of RELationships). CONAMORE is een Nederlandse longitudinale studie die relaties tussen adolescenten en ouders onderzoekt en daarbij individuele kenmerken en factoren meeneemt. Er is gebruik gemaakt van wave 1 van het onderzoek. In totaal waren er 933 adolescenten die meededen aan dit onderzoek, waarvan 400 jongens (42.9%) en 533 meisjes (57.1%). Leeftijden in deze wave liggen tussen de 16 en 18 jaar ($M=16.71$; $SD=.024$).

Meetinstrumenten

Er zijn verschillende variabelen uit de dataset meegenomen om de hypothesen zo goed mogelijk te kunnen testen. Delinquentie is getest door zelfrapportage. De adolescenten werd gevraagd hoe vaak ze 16 kleine misdrijven hadden gepleegd in de afgelopen 12 maanden. Deze items konden ze 'scoren' op een 4-punts schaal die ging van 'nooit' tot '4 keer of meer'. Depressie werd getest door gebruik te maken van de CDI (Children's Depression Inventory). Deze schaal bestaat uit 27 items met een 3-punts schaal bestaande uit 'niet waar', 'een beetje waar' en 'erg waar'. De items bestaan uit symptomen van depressie zoals 'ik ben de hele tijd verdrietig', 'ik haat mezelf', 'ik slaap 's nachts slecht' en 'niemand houdt echt van mij'. Om ouder-kind conflict te meten is gebruik gemaakt van zelfrapportage over conflicten met moeder en vader. Er waren 34 items die naar verschillende dingen vroegen waarover conflict met moeder/vader was geweest in de afgelopen week, zoals

‘vervoer’, ‘geld’, ‘toekomstplannen’ en ‘roddelen’. Deze items konden worden beantwoord op een 5-punts schaal die liep van ‘nooit’ naar ‘vaak’. Persoonlijkheid is in dit onderzoek gemeten aan de hand van de Big Five (extraversie, vriendelijkheid, zorgvuldigheid, emotionele stabiliteit en openheid voor nieuwe ideeën). Deze vragenlijst bestaat uit 30 items die allemaal een eigenschap noemen en waar de adolescent kan aangeven in hoeverre hij/zij deze eigenschap bezit. Antwoorden konden gegeven worden op een 7-punts schaal met mogelijkheden van ‘klopt helemaal niet’ tot ‘klopt helemaal wel’.

Data-analyse

Om de hypothesen te toetsen is de data in SPSS geanalyseerd. Als eerste zijn de gemiddelden en standaarddeviaties van de controlevariabelen op delinquentie en depressie uitgerekend. Voor geslacht is hierna een t-toets uitgevoerd om de gemiddelden met elkaar te kunnen vergelijken. Om de gemiddelden van leeftijd en klastype te vergelijken, zijn voor deze beide variabelen ANOVA’s uitgevoerd. Na deze eerste analyses zijn er correlatieanalyses uitgevoerd om te kijken naar de verbanden tussen delinquentie, depressie, ouder-kind conflict, persoonlijkheid en de controlevariabelen. Om antwoord te geven op de onderzoeksvraag zijn er regressieanalyses uitgevoerd. De regressieanalyse bestaat uit 6 modellen. In model 1 worden de controlevariabelen (geslacht, leeftijd en klastype) getoetst als voorspellers voor depressie. In model 2 worden hier de vijf persoonlijkheidsdomeinen aan toegevoegd. Model 3 bestaat uit de controlevariabelen en ouder-kind conflict. Deze laatste variabele is opgesplitst in conflict adolescent-moeder en conflict adolescent-vader. Model 4 onderzoekt de controlevariabelen en delinquentie als voorspellers voor depressie. In model 5 zijn al deze variabelen samengevoegd tot het totale model. Na deze regressieanalyses is er ook nog een regressieanalyse uitgevoerd om te onderzoeken of ouder-kind conflict en persoonlijkheid moderators zijn op de relatie tussen delinquentie en depressie. Ook geslacht is opgenomen als interactievariabele. In model 6 zijn alleen de significante interactievariabelen opgenomen en toegevoegd aan model 5.

Resultaten

De gemiddelden en standaarddeviaties van delinquentie en depressie voor de controlevariabelen staan in tabel 1. Hier is te zien dat jongens meer delinquent zijn dan meisjes. Dit verschil blijkt significant te zijn, $t(405.44) = 9.66, p < .000$. Voor depressie is er bijna geen verschil tussen meisjes en jongens. Het verschil tussen deze gemiddelden is dan ook niet significant, $t(635.2) = -.41, p < .68$. Voor leeftijd is te zien dat 17-jarigen meer

delinquent zijn dan 16-jarigen en 18-jarigen. Deze verschillen zijn significant, $F(2,733) = 5.65, p = .004$. Uit de post hoc analyse blijkt dat dit verschil zich tussen 16- en 17-jarigen bevindt ($p = .003$). Voor depressie zijn er geen grote verschillen te zien tussen 16-, 17- en 18-jarigen. Het verschil tussen deze gemiddelden blijkt dan ook niet significant te zijn, $F(2,780) = 1.59, p = .205$. De laatste controlevariabele is klastype. Hier blijkt dat de gemiddelde score op delinquentie van leerlingen van 5 HAVO, 5 VWO en leerlingen van de beroepsopleiding niet significant van elkaar verschillen, $F(2,733) = 2.21, p = .111$. Voor depressie geldt ook dat leerlingen van 5 HAVO, 5 VWO en leerlingen van de beroepsopleiding niet significant verschillen op hun score, $F(2,780) = 2.55, p = .079$.

	<i>N</i>	Delinquentie				Depressie			
		<i>M</i>	(<i>SD</i>)	<i>t</i>	<i>F</i>	<i>M</i>	(<i>SD</i>)	<i>t</i>	<i>F</i>
Totaal	705	1.25	(0.42)			1.21	(0.27)		
Geslacht				9.66**				-0.41	
Jongens	305	1.42**	(0.03)			1.20	(0.02)		
Meisjes	400	1.11	(0.01)			1.22	(0.01)		
Leeftijd					5.65**				1.59
16	336	1.19	(0.02)			1.21	(0.01)		
17	275	1.31**	(0.03)			1.20	(0.01)		
18	94		(0.04)			1.25	(0.03)		

Tabel 1.

Gemiddelden en standaarddeviaties van depressie en delinquentie voor totale groep, geslacht, leeftijd en klastype

Klastype				2.21		2.55
5 HAVO	142	1.30	(0.04)		1.26	(0.02)
5 VWO	201	1.21	(0.02)		1.12	(0.01)
Beroepsopleiding	361	1.24	(0.02)		1.21	(0.01)

** $p < .01$

Uit de correlatieanalyses blijkt dat er meerdere significante verbanden bestaan tussen de onderzochte variabelen. Deze correlaties staan in tabel 2. Delinquentie correleert significant met conflict adolescent-moeder en met conflict adolescent-vader. Verder correleert delinquentie significant met extraversie, vriendelijkheid, zorgvuldigheid en emotionele stabiliteit. Sommige van deze persoonlijkheidskenmerken correleren onderling significant met elkaar. Zo correleert extraversie significant met vriendelijkheid, zorgvuldigheid en emotionele stabiliteit. Vriendelijkheid correleert naast extraversie ook significant met zorgvuldigheid, emotionele stabiliteit en openheid voor nieuwe ideeën. Zorgvuldigheid correleert ook significant met emotionele stabiliteit en met openheid voor nieuwe ideeën. En als laatste correleren emotionele stabiliteit en openheid voor nieuwe ideeën significant met elkaar. Voor de afhankelijke variabele depressie is er een duidelijk significant verband met delinquentie. Ook correleren conflict adolescent-moeder en conflict adolescent-vader significant met depressie. Verder correleert depressie significant met sommige persoonlijkheidskenmerken; namelijk met extraversie, vriendelijkheid, zorgvuldigheid en emotionele stabiliteit.

Na deze correlatieanalyses zijn er verschillende regressieanalyses uitgevoerd om te kijken welke onafhankelijke variabelen goede voorspellers zijn voor de afhankelijke variabele depressie. Het eerste regressiemodel bestaat alleen uit de controlevariabelen; geslacht, leeftijd en klastype. In dit model wordt maar 0.6% van depressie verklaard door de controlevariabelen ($R^2 = .006$, $F(3,649) = 1.387$, $p = .246$.) Dit is dan ook niet significant. Door toevoeging van de andere variabelen wordt de verklaarde variantie 26.7% ($R^2 = .267$, $F(11,641) = 14.517$, $p < .000$). In tabel 3 zijn de gestandaardiseerde regressie coëfficiënten te zien van de 6 verschillende modellen. Model 2 laat zien dat de persoonlijkheidskenmerken extraversie, vriendelijkheid, zorgvuldigheid en emotionele stabiliteit significante voorspellers zijn voor depressie. Model 3 bestaat uit controlevariabelen en ouder-kind conflict. Hier is te zien dat conflict adolescent-moeder een significante voorspeller is. In model 4 is delinquentie toegevoegd en het blijkt dat delinquentie ook een significante voorspeller is voor depressie. Uit model 5 en 6 (alle variabelen samen onderzocht) blijkt dat van de controlevariabelen alleen geslacht een significante voorspeller is voor depressie ($\beta = .11$, $p < .01$). Verder blijft

delinquentie een sterke voorspeller voor depressie ($\beta = .12, p < .01$). Conflict tussen adolescent en moeder blijkt nog steeds een significante voorspeller te zijn ($\beta = .12, p < .05$), terwijl conflict tussen adolescent en vader niet significant is. Van de persoonlijkheidsdomeinen blijven extraversie ($\beta = -.14, p < .01$) vriendelijkheid ($\beta = -.17, p < .01$) en emotionele stabiliteit ($\beta = -.18, p < .01$) significante voorspellers voor depressie. Om te onderzoeken of ouder-kind conflict en persoonlijkheid ook moderators zijn, is er een regressie uitgevoerd met de interacties tussen deze variabelen en delinquentie. Uit deze analyses blijkt dat de interactie tussen delinquentie en conflict adolescent-moeder een significante voorspeller is voor depressie ($\beta = .30, p < .01$). Ook de interactie tussen delinquentie en vriendelijkheid is een significante voorspeller ($\beta = -.35, p < .01$). Naast deze interacties is er ook onderzocht of de interactie tussen delinquentie en geslacht significant is (hypothese 2). Uit de analyse blijkt dat deze interactie significant is ($\beta = .71, p < .01$).

Tabel 2.

Bivariate correlaties tussen afhankelijke variabele (depressie) en onafhankelijke variabelen (geslacht, leeftijd, klastype, delinquentie, conflict adolescent-moeder, conflict adolescent-vader, extraversie, vriendelijkheid, zorgvuldigheid, emotionele stabiliteit en openheid voor nieuwe ideeën)

	Depressie	Delinquentie	Conflict adolescent-moeder	Conflict adolescent-vader	Extraversie	Vriendelijkheid	Zorgvuldigheid	Emotionele stabiliteit	Openheid voor nieuwe ideeën
Depressie	1	.12**	.22**	.20**	-.22**	-.22**	-.10**	-.24**	-.05
Delinquentie		1	.19**	.23**	.14**	-.16**	-.21**	.09*	.00
Conflict adolescent-moeder			1	.65**	-.04	-.11**	-.22**	-.15**	.04
Conflict adolescent-vader				1	-.05	-.12**	-.14**	-.13**	.00
Extraversie					1	.13**	-.16**	.46**	.06
Vriendelijkheid						1	.31**	-.08**	.51**
Zorgvuldigheid							1	-.20**	.24**
Emotionele stabiliteit								1	-.19**
Openheid voor nieuwe ideeën									1

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tabel 3.

Gestandaardiseerde regressie coëfficiënten voor depressie met geslacht, leeftijd, klastype, persoonlijkheid, ouder-kind conflict, delinquentie en interacties als voorspellers

	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4			Model 5			Model 6		
	B	SEB	β	B	SEB	β	B	SEB	β	B	SEB	β	B	SEB	β	B	SEB	β
Geslacht	.03	.02	.05	.04	.02	.07	.04	.02	.07	.06	.02	.11**	.06	.02	.11**	.06	.02	.11**
Leeftijd	.01	.02	.03	.02	.01	.05	.02	.01	.06	.02	.01	.05	.02	.01	.05	.02	.01	.05
Klastype	-.02	.01	-.06	-.02	.01	-.06	-.02	.01	-.05	-.02	.01	-.05	-.02	.01	-.05	-.02	.01	-.05
Extraversie				-.03	.01	-.12**				-.03	.01	-.14**				-.03	.01	-.14**
Vriendelijkheid				-.06	.01	-.20**				-.04	.01	-.17**				-.04	.03	-.14
Zorgvuldigheid				-.02	.01	-.11**				-.01	.01	-.05				-.01	.01	-.06
Emotionele stabiliteit				-.05	.01	-.22**				-.04	.01	-.18**				-.04	.01	-.18**
Openheid voor nieuwe ideeën				.01	.01	.03				.00	.01	.01				.00	.01	.01
Conflict adolescent-moeder				.06	.02	.13**				.06	.02	.12**				.06	.02	.12**
Conflict adolescent-vader				.03	.02	.06				.02	.02	.03				.02	.02	.03
Delinquentie							.07	.03	.12**	.07	.03	.12**				.07	.09	.11**
Delinquentie* geslacht													.29	.06	.71**			
Delinquentie* conflict adolescent- moeder													.06	.01	.30**			
Delinquentie* vriendelijkheid													-.04	.01	-.35**			
R ²	.01			.14			.06			.03			.18			.27		
F	1.38			12.94**			9.77**			4.89**			12.41**			14.52**		

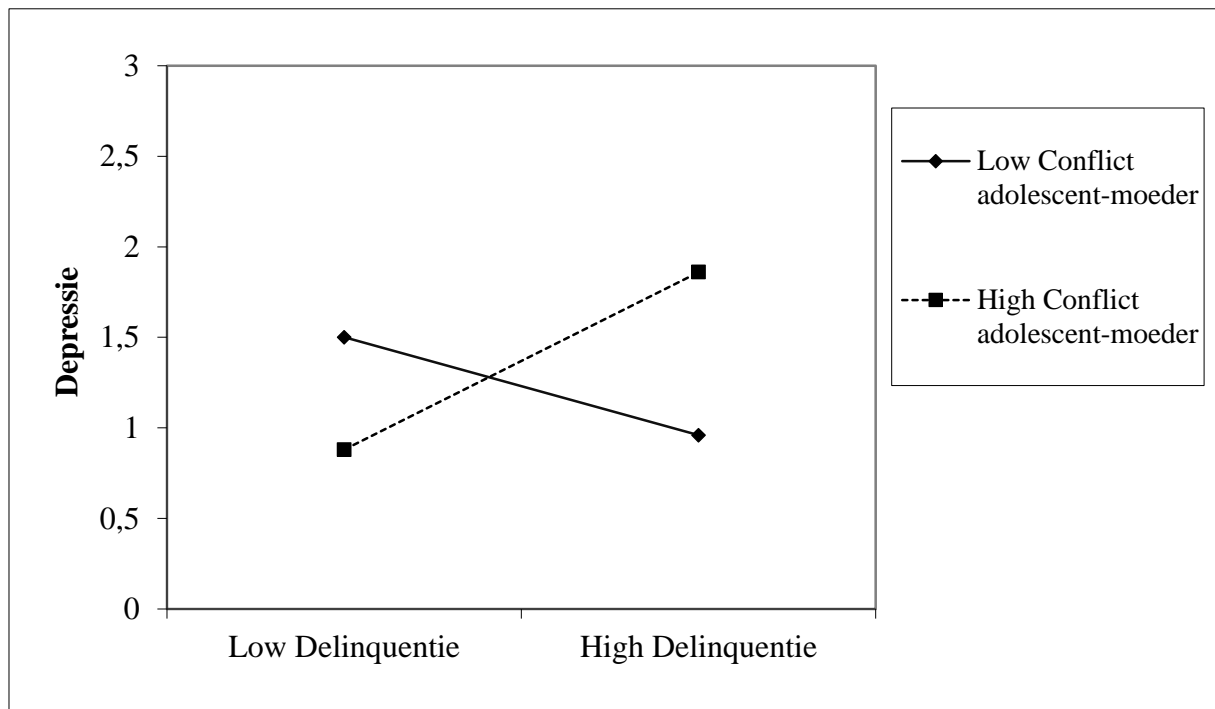
* $p < .05$, ** $p < .01$

Om het effect van de interactievariabelen beter in beeld te brengen en te analyseren, zijn drie interactieplots gemaakt.

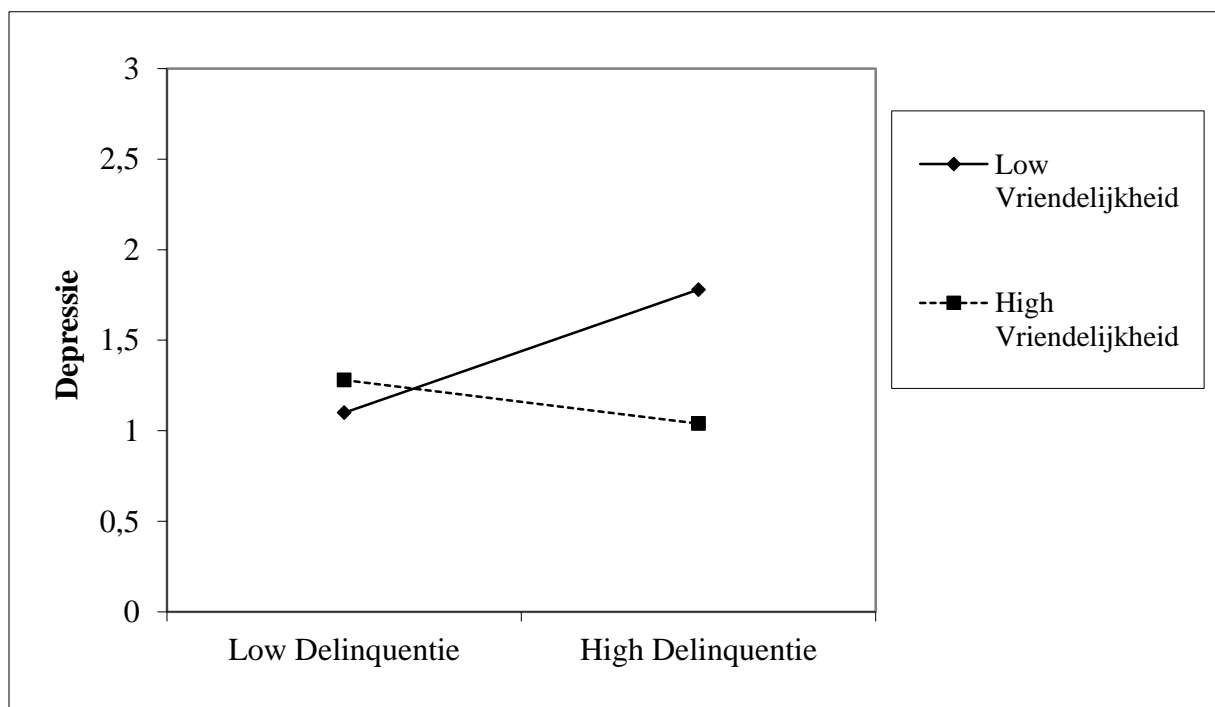
Figuur 3.

Plots van de interactie tussen delinquentie en conflict adolescent-moeder, de interactie tussen delinquentie en vriendelijkheid en de interactie tussen delinquentie en geslacht als voorspellers voor depressie.

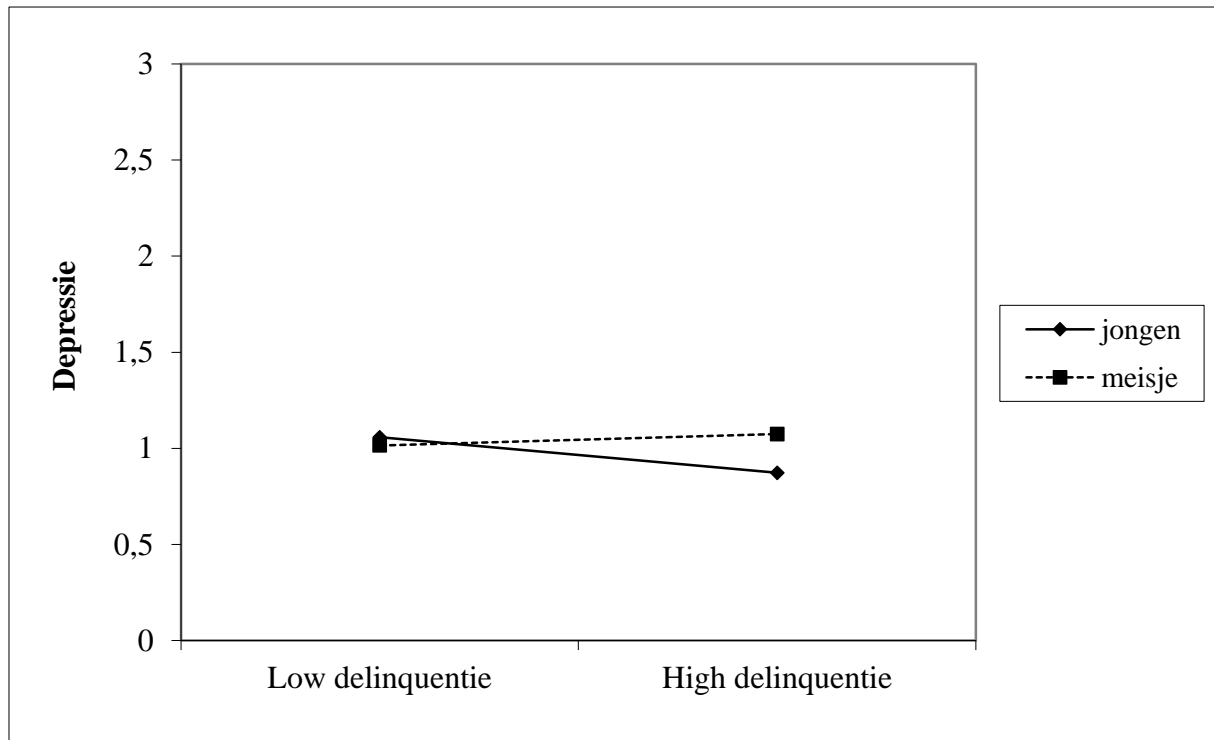
(a)

(b)

(c)

In figuur 3a is de interactie tussen conflict adolescent-moeder en delinquentie op depressie in beeld gebracht. Hier is duidelijk te zien dat een adolescent die hoog scoort op delinquentie en hoog scoort op conflict met moeder een grotere kans heeft op depressie. In figuur 3b is de interactie tussen vriendelijkheid en delinquentie in beeld gebracht. In dit figuur is duidelijk te zien dat een adolescent die hoog scoort op delinquentie en laag op vriendelijkheid een grotere kans heeft op depressie. In figuur 3c is de interactie tussen geslacht en delinquentie te zien. Hier wordt duidelijk dat delinquentie meisjes hoger scoren op depressie dan delinquente jongens. Het is zelfs zo dat delinquente jongens lager scoren op depressie dan niet-delinquente jongens.

Conclusie

Uit bovenstaande resultaten komt duidelijk naar voren dat geslacht een goede voorspeller is voor depressie. Delinquente jongeren hebben ook duidelijk meer kans om depressie te ontwikkelen. Verder blijkt conflict tussen adolescent en moeder een direct effect op depressie te hebben. Dus hoe hoger het conflict tussen adolescent en moeder, hoe meer kans op depressie. Conflict tussen adolescent en vader heeft echter geen significant effect. Van de persoonlijkheidsdomeinen zijn extraversie, vriendelijkheid en emotionele stabiliteit goede negatieve voorspellers voor depressie. Dit betekent dat jongeren die extravert, vriendelijk en emotioneel stabiel zijn minder kans hebben op depressie. De interactie tussen

delinquentie en conflict adolescent-moeder heeft ook een significant effect op depressie. Als een jongere delinquent is en veel conflict heeft met zijn/haar moeder, zal die jongere meer kans hebben op depressie. Ook de interactie tussen delinquentie en vriendelijkheid is een goede negatieve voorspeller voor depressie. Dit betekent dat een onvriendelijke delinquentie jongere meer kans heeft op depressie dan een vriendelijke delinquentie jongere. Als laatste is de interactie tussen delinquentie en geslacht een significante voorspeller voor depressie. Meisjes die hoog scoren op delinquentie hebben meer kans op depressie dan jongens die hoog scoren op delinquentie.

Discussie

Dit onderzoek betrof het verband tussen externaliserend probleemgedrag en depressie bij adolescenten en de rol van ouder-kind conflict en persoonlijkheid op dat verband. De eerste onderzoeksvraag focust op het verband tussen externaliserend probleemgedrag (hier delinquentie) en depressie. De resultaten laten zien dat delinquente jongeren een grotere kans hebben op het ontwikkelen van depressie dan niet-delinquente jongeren. Daarin is ook te zien dat delinquente meisjes een grotere kans hebben op depressie dan delinquente jongens. De tweede onderzoeksvraag focust op de rol van ouder-kind conflict op het verband tussen delinquentie en depressie. Conflict tussen adolescent en moeder leidt tot een positief significant effect op de relatie tussen delinquentie en depressie. Hoe hoger het conflict is tussen adolescent en moeder, hoe meer kans een delinquente jongere heeft op depressie. Voor conflict tussen adolescent en vader is geen significant effect gevonden op de relatie tussen delinquentie en depressie. De derde onderzoeksvraag focust op de rol van persoonlijkheid op de relatie tussen delinquentie en depressie. Uit de resultaten blijkt dat alleen het persoonlijkheidskenmerk vriendelijkheid een significant effect heeft op de relatie tussen delinquentie en depressie. Dit betekent dat een onvriendelijke delinquente jongere een grotere kans heeft op depressie dan een vriendelijke delinquente jongere.

Bovenstaande onderzoeksvragen zijn onderzocht aan de hand van een aantal hypothesen. H1 stelde dat delinquentie een goede voorspeller is voor depressie. Op basis van de resultaten kan deze hypothese worden aangenomen. Hoe hoger de score op delinquentie, hoe meer kans op een hoge score op depressie. Dit bevestigt eerder gevonden onderzoeken in hun uitkomsten. Zo stelden Reinke et al. (2012) dat een groot deel van de onderzochte adolescenten eerst externaliserend probleemgedrag vertoonde voordat ze depressief werden. Deze bevinding neemt niet weg dat er een wederkerige relatie is tussen delinquentie en depressie, zoals ook eerder werd aangegeven. In dit onderzoek is er echter voor gekozen

alleen de invloed van delinquentie op depressie te onderzoeken.

H2 stelt dat meisjes die hoog scoren op delinquentie hoger zullen scoren op depressie dan jongens. Uit het onderzoek blijkt dat dit ook het geval is. Delinquente meisjes scoren hoger op depressie dan jongens. Dit is goed te zien in figuur 3a en komt overeen met eerder gevonden literatuur. Wiesner en Kim (2006) vonden namelijk dat meer meisjes die hoog scoren op delinquentie ook hoog scoren op depressie. In datzelfde onderzoek komt ook naar voren dat delinquente jongens hoog scoren op depressie, maar percentueel in mindere mate dan meisjes. De hypothese wordt dus aangenomen.

H3 stelt dat een hoge score op ouder-kind conflict leidt toe een hoge score op depressie. Deze hypothese kan deels worden aangenomen. Uit de resultaten komt duidelijk naar voren dat conflict tussen adolescent en moeder een significant positief effect heeft op depressie. Dit betekent dat een adolescent die hoog scoort op conflict met moeder een hogere kans heeft op het ontwikkelen van depressie. Dit geldt echter niet voor conflict met vader. Dit verschil kwam kort in de literatuur naar voren (Pike et al., 1996), maar wordt niet verder uitgelegd. Een verklaring zou kunnen zijn dat moeder zich meer bezighoudt met de opvoeding dan vader. Traditioneel gezien was dit vaak het geval in een gezin. Vaders werken vaker buitenshuis en zijn daardoor ook minder thuis. Hierdoor zijn ze misschien ook minder betrokken bij de opvoeding van de kinderen. Dit kan weer leiden tot minder gelegenheid tot conflict tussen adolescent en vader. Moeder zal juist meer te maken hebben met het dagelijks gedrag van de adolescent. De adolescent zal dan meer geneigd zijn tot conflict met moeder dan met vader.

H4 gaat over de rol die persoonlijkheidskenmerken spelen bij het ontwikkelen van depressie. Deze hypothese kan aangenomen worden, omdat uit de resultaten blijkt dat jongeren met bepaalde persoonlijkheidskenmerken een grote kans hebben op een hoge score op depressie. Zo blijkt dat jongeren die laag scoren op extravertie (en dus meer introvert zijn) een grote kans hebben op een hoge score op depressie. Deze bevinding komt overeen met eerdere onderzoeken. Zo laten Heaven et al. (2004) zien dat introverte jongeren meer kans hebben op depressie, omdat zij vaak meer angst en stress hebben, neigen naar terugtrekkend gedrag en zich vaak slechter in hun vel voelen dan extraverte jongeren. Ook blijken onvriendelijke jongeren een grotere kans te hebben op depressie. In het artikel van Akse et al. (2007) scoren de undercontrollers het laagst op vriendelijkheid. Zij scoren ook hoog op depressie in dat onderzoek. Jongeren die onvriendelijk zijn zullen waarschijnlijk ook niet heel vriendelijk over zichzelf denken, waardoor ze een grotere kans hebben op depressie. Als laatste is ook emotionele stabiliteit een negatieve significante voorspeller voor depressie.

Jongeren die dus niet emotioneel stabiel zijn hebben meer kans op depressie dan wel emotioneel stabiele jongeren. Dit wordt ook bevestigd in het artikel van Klimstra et al. (2010).

H5 gaat over de eerste verwachte moderator, ouder-kind conflict. Deze hypothese stelt dat een hoge score op ouder-kind conflict bij delinquente jongeren de kans op een hoge score op depressie vergroot. Dit blijkt deels waar te zijn, omdat er een duidelijk significant effect is op de relatie tussen delinquentie en depressie als er ook conflict is tussen adolescent en moeder. Het feit dat er geen significant effect wordt gevonden op conflict tussen adolescent en vader volgt wel logisch uit het eerdere resultaat van het directe effect op depressie. Deze bevinding houdt in dat een delinquente jongere die hoog scoort op conflict met moeder een hogere kans heeft op depressie dan een delinquente jongere die minder conflict heeft met moeder. Dit effect is ook duidelijk weergegeven in figuur 3a.

H6 stelt dat ook persoonlijkheid een moderator is en van invloed is op de relatie tussen delinquentie en depressie. Deze hypothese wordt deels aangenomen. Uit de resultaten blijkt namelijk dat alleen de interactie tussen delinquentie en vriendelijkheid een negatief significant effect heeft op depressie. Dit betekent dus dat een onvriendelijke delinquente jongere meer kans heeft op depressie dan een vriendelijke delinquente jongere. Dit is duidelijk te zien in figuur 3b. Er is maar een klein verschil in de score op depressie voor vriendelijke niet-delinquenten. De score op depressie wordt zelfs kleiner voor vriendelijke delinquenten. Een verklaring hiervoor kan zijn dat een delinquente jongere een hoge status heeft opgebouwd onder zijn vrienden. Als deze jongere dan ook vriendelijk is, zal de relatie met anderen ook niet te beroerd zijn. Hierdoor doet diegene het goed op verschillende sociale gebieden waardoor kans op depressie afneemt.

H7 stelt dat oudere adolescenten hoger scoren op delinquentie en depressie dan jongere adolescenten. Uit de resultaten blijkt alleen dat 17-jarigen significant hoger scoren op delinquentie dan 16- en 18-jarigen. Voor de rest zijn er geen significante verschillen gevonden, waardoor deze hypothese verworpen wordt. Een verklaring hiervoor kan zijn dat de steekproef alleen bestond uit late adolescenten. Er kan wel een verschil gevonden worden als de leeftijden verder uit elkaar liggen. H8 stelt dat adolescenten met een laag opleidingsniveau hoger zouden scoren op delinquentie en depressie. Ook hiervoor zijn geen significante verschillen gevonden, waardoor ook deze hypothese verworpen wordt.

Kortom, delinquente jongeren hebben meer kans op depressie dan niet-delinquente jongeren. Deze kans op depressie is hoger bij delinquente meisjes, bij delinquente jongeren die veel conflict hebben met hun moeder en bij delinquente jongeren die onvriendelijk zijn. Op basis van deze resultaten zijn er verschillende implicaties voor verder onderzoek in dit

domein. Door de variabele ouder-kind conflict toe te voegen aan de relatie tussen delinquentie en depressie is er wat nieuws toegevoegd aan bestaand onderzoek. Uit dit onderzoek blijkt ook dat delinquentie zeker een voorspeller is voor depressie. Dit kwam al duidelijk naar voren in ander onderzoek, maar hier wordt dit bevestigd. Het is vooral interessant om te zien hoe hier ouder-kind conflict wordt opgesplitst in conflict met vader en moeder. In de praktijk is het vooral voor ouders belangrijk om van deze resultaten op de hoogte zijn. Ouders die kinderen hebben die delinquent zijn, zullen het niet altijd gemakkelijk hebben in de opvoeding. Als zij weten dat ouder-kind conflict bijdraagt aan depressie, kunnen ze proberen hier met de opvoeding op in te spelen. Hier komt uit voort dat ouders met delinquente adolescenten geholpen moeten worden om depressie bij deze jongeren te voorkomen.

In dit onderzoek komen duidelijk significante verbanden naar voren tussen delinquentie, depressie, ouder-kind conflict, persoonlijkheid en geslacht. Een sterk punt van dit onderzoek is dan ook het gebruik van meerdere variabelen. De relatie tussen delinquentie en depressie is al vaak onderzocht, maar door de toevoeging van ouder-kind conflict en persoonlijkheid als moderators zijn er nieuwe resultaten gevonden. De steekproef van dit onderzoek was ook redelijk groot waardoor de validiteit van het onderzoek ook goed is. Een beperking is dat alleen delinquentie als voorspeller voor depressie is onderzocht en niet ook depressie als voorspeller van delinquentie. Uit eerdere onderzoeken komt naar voren dat er een wederkerige relatie is en dat het moeilijk is om te echt te zien welke fenomeen er eerst was. Het is dus niet helemaal zeker of delinquentie inderdaad vooraf gaat aan depressie. Dit zou een verbeterpunt kunnen zijn voor toekomstig onderzoek. Het zou mooi zijn als bovenstaande resultaten geïmplementeerd kunnen worden in het model uit figuur 1. Zo zouden ook verschillende moderatoren meegenomen kunnen worden en getoetst kunnen worden op verschillende tijdstippen om zo de relaties en effecten nog duidelijker te krijgen. Voor toekomstig onderzoek zou het verder interessant zijn om te zoeken naar verklaringen voor het feit dat alleen conflict met moeder een significante rol speelt bij de relatie tussen delinquentie en depressie. De verklaring die in dit onderzoek gegeven wordt gaat uit van de traditionelere rolverdeling. Tegenwoordig is er echter veel veranderd in deze rolverdeling en dit fenomeen zou dus verder onderzocht moeten worden om hier meer duidelijkheid over te krijgen. Uiteindelijk zou het mooi zijn om te onderzoek welke praktische implicaties deze resultaten echt hebben, waardoor delinquente jongeren en hun ouders geholpen kunnen worden.

Literatuurlijst

- Akse, J., Hale, B., Engels, R., Raaijmaker, Q., & Meeus, W. (2007). Co-occurrence of depression and delinquency in personality types. *European Journal of Personality, 21*, 235-256.
- Beyers, J. M., & Loeber, R. (2003). Untangling developmental relations between depressed mood and delinquency in male adolescents. *Journal of Abnormal Child Psychology, 31*, 247-266.
- Bongers, I.L., Koot, H.M., Van der Ende, J., & Verhulst, F.C. (2003). The normative development of child and adolescent problem behavior. *Journal of Abnormal Psychology, 112*, 179-192.
- Bradford, K., Vaughn, L. B., & Barber, B. K. (2008). When there is conflict interparental conflict, parent-child conflict, and youth problem Behaviors. *Journal of Family Issues, 29*, 780-805.
- Burbach, D. J., & Borduin, C. M. (1986). Parent-child relations and the etiology of depression: A review of methods and findings. *Clinical Psychology Review, 6*, 133-153.
- Eklund, J.M., Liljeberg, J.F., & Klinteberg, B.A. (2011). Delinquent behavior patterns in adolescence: Development and associated personality traits. *Personality and Mental Health, 5*, 169-185.
- Fergusson, D. M., Lynskey, M. T., & Horwood, L. (1996). Origins of comorbidity between conduct and affective disorders. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 35*, 451-460.
- Ge, X., Best, K. M., Conger, R. D., & Simons, R. L. (1996). Parenting behaviors and the occurrence and co-occurrence of adolescent depressive symptoms and conduct problems. *Developmental Psychology, 32*, 717-731.
- Heaven, P. C., Newbury, K., & Mak, A. (2004). The impact of adolescent and parental characteristics on adolescent levels of delinquency and depression. *Personality and Individual Differences, 36*, 173-185.
- Hipwell, A., Keenan, K., Kasza, K., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M., & Bean, T. (2008). Reciprocal influences between girls' conduct problems and depression, and parental punishment and warmth: A six year prospective analysis. *Journal of abnormal child psychology, 36*, 663-677.
- Hughes, E.K., & Gullone, E. (2008). Internalizing symptoms and disorders in families of

- adolescents: A review of family systems literature. *Clinical Psychology*, 28, 93-117.
- Klimstra, T. A., Akse, J., Hale III, W.W., Raaijmakers, Q.A.W., & Meeus, W.H.J. (2010). Longitudinal associations between personality traits and problem behavior symptoms in adolescents. *Journal of Research in Personality*, 44, 273-284.
- Kofler, M. J., McCart, M. R., Zajac, K., Ruggiero, K. J., Saunders, B. E., & Kilpatrick, D. G. (2011). Depression and delinquency covariation in an accelerated longitudinal sample of adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 79, 458.
- Lefkowitz, M.M., & Burton, N. (1978). Childhood depression: a critique of the concept. *Psychological Bulletin*, 85, 716-726.
- Marmorstein, N.R., & Iacono, W.G. (2004). Major depression and conduct disorder in youth: associations with parental psychopathology and parent-child conflict. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45, 377-386.
- Pike, A., McGuire, S., Hetherington, E. M., Reiss, D., & Plomin, R. (1996). Family environment and adolescent depressive symptoms and antisocial behavior: a multivariate genetic analysis. *Developmental Psychology*, 32, 590-603.
- Reinke, W.M., Eddy, J.M., Dishion T.J., & Reid, J.B. (2012). Joint trajectories of symptoms of disruptive behavior problems and depressive symptoms during early adolescence and adjustment problems during emerging adulthood. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 40, 1123-1136.
- Sander, J. B., & McCarty, C. A. (2005). Youth depression in the family context: Familial risk factors and models of treatment. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 8, 203-219.
- Sheeber, L., Hops, H., Alpert, A., Davis, B., & Andrews, J. (1997). Family support and conflict: Prospective relations to adolescent depression. *Journal of abnormal child psychology*, 25, 333-344.
- Sigfusdottir, I. D., Farkas, G., & Silver, E. (2004). The role of depressed mood and anger in the relationship between family conflict and delinquent behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, 33, 509-522.
- Vaske, J., & Gehring, K. (2010). Mechanisms linking depression to delinquency for males and females. *Feminist Criminology*, 5, 8-28.
- Wiesner, M., & Kim, H. K. (2006). Co-occurring delinquency and depressive symptoms of adolescent boys and girls: a dual trajectory modeling approach. *Developmental Psychology*, 42, 1220-1235.
- Windle, M. (1992). Temperament and social support in adolescence: Interrelations with

depressive symptoms and delinquent behaviors. *Journal of Youth and Adolescence*, 21, 1-21.

Wolff, J. C., & Ollendick, T. H. (2006). The comorbidity of conduct problems and depression in childhood and adolescence. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 9, 201-220.